

Statenmededeling

Onderwerp

Brabantse aanpak nationale opgaven en het ruimtelijk voorstel

Datum

31 januari 2023

Documentnummer

GS: C2308281/5187524

PS: 5217409

Aan Provinciale Staten van Noord-Brabant,

Kennisnemen van

De Brabantse aanpak op weg naar het ruimtelijk voorstel

Aanleiding

In mei 2022 verscheen de Ruimtelijke ordeningsbrief van minister De Jonge. In deze brief heeft het Rijk een eerste aanzet gegeven hoe ze kijkt naar de ruimtelijke ordening van Nederland in relatie tot de nationale opgaven (NOVI) en de rol van de provincies daarbij als gebiedsregisseur. Op 3 november 2022 bent u via [de Statenmededeling Brabantse aanpak van de nationale opgaven en de ruimtelijk puzzel](#) geïnformeerd over hoe wij in Brabant samen met onze partners de nationale opgaven willen verbinden met onze eigen Brabantse opgaven en ambities. Op 13 december 2022 bent u via een [Memo gedeputeerde](#) geïnformeerd over het '[Provinciale startpakket fysieke leefomgeving](#)' vanuit het Rijk.

Aanvullend op deze eerdere Statenmededeling informeren we uw Staten over de manier waarop we de komende maanden (januari – oktober 2023) op weg gaan om in oktober 2023 één ruimtelijk voorstel voor Brabant op te stellen. Inmiddels spreekt het Rijk niet meer over een *ruimtelijke puzzel* maar over een *ruimtelijk voorstel*. Dit ruimtelijk voorstel (oktober 2023) vormt de basis voor een *ruimtelijk arrangement* dat eind 2023 afgesloten wordt tussen Rijk en provincies. Het ruimtelijke voorstel geeft inzicht of de uitvoering van de opgaven ruimtelijk mogelijk is en het arrangement zijn de wederkerige afspraken die hierover gemaakt worden.

Bevoegdheid

Gedeputeerde Staten informeren Provinciale Staten over de beoogde aanpak in de periode januari tot en met oktober 2023. Het uitgangspunt is dat het ruimtelijk voorstel, de producten vanuit de drie perspectieven (verstedelijking, landelijk gebied en energie & klimaat) en de daarbij benodigde capaciteit en middelen passen binnen de Brabantse Omgevingsvisie, de vastgestelde beleidskaders, capaciteit en (Rijks)middelen. Indien dat niet mogelijk blijkt te zijn, zullen Gedeputeerde Staten bij Provinciale Staten terugkomen met voorstellen.

Datum

31 januari 2023

Documentnummer

GS: C2308281/5187524

PS: 5217409

Kernboodschap*1. Diverse bestuurlijke en organisatorische vraagstukken zijn in beeld.*

Invulling geven aan enerzijds de nationale opgaven en het bijbehorende ruimtelijk voorstel en anderzijds het realiseren van de decentrale (provinciale, regionale en lokale) ambities, zijn een grote maar kansrijke opgave voor de Provincie Noord-Brabant. In de zogenoemde kwartiermakersfase (augustus - december 2022) is in kaart gebracht hoe de provincie de regie gaat voeren op zowel de nationale als provinciale, regionale en lokale opgaven én op de totstandkoming van het gevraagde ruimtelijk voorstel. Dat gebeurt in samenhang, dus integraal en gebiedsgericht. In de kwartiermakersfase zijn diverse bestuurlijke en organisatorische vraagstukken in beeld gebracht en zijn richtingen aangegeven voor het vervolg.

Voor het opstellen van de Brabantse aanpak hebben we zowel naar onze eigen provinciale rol gekeken alsook met onze Brabantse partners gesprekken gevoerd. Naast een reflectiebijeenkomst met BrabantAdvies hebben we in november en december 2022 ambtelijk gesproken met een groot aantal deskundigen vanuit o.a. de gemeenten, waterschappen, regio's en maatschappelijke partners die betrokken zijn bij diverse processen. Bestuurlijk hebben we een eerste aftrap gegeven tijdens de regionale ontwikkel-/omgevingsdagen eind 2022. De input hieruit hebben we betrokken bij het opstellen van onze aanpak.

Om overzicht te bieden wat er de komende periode te doen staat, hebben we medio november 2022 een webinar opgenomen. In dit [webinar](#) wordt een toelichting gegeven op hetgeen ons te doen staat in de eerste helft van 2023. We kiezen voor een stap-voor-stap aanpak omdat er sprake is van schuivende panelen zowel ten aanzien van de inhoud (wat omvat het ruimtelijk voorstel) als het proces.

Het ruimtelijk voorstel vormt de start van een meerjarig cyclisch proces waarin steeds scherper zichtbaar wordt hoe de opgaven uit de Omgevingsvisie daadwerkelijk samenkomen in gebieden.

2. De nationale opgaven en het ruimtelijk voorstel als kans voor Brabant.

Het proces van de nationale opgaven en het ruimtelijk voorstel is voor Brabant een kans om haar proposities richting het Rijk nog scherper en beter te formuleren, zodat voldoende middelen richting onze provincie komen voor de realisatie van onze ambities. Het ruimtelijk voorstel kan tegelijkertijd ook een katalysator zijn om nóg meer samen te werken met onze Brabantse (overheids)partners. Het ruimtelijk voorstel is een prachtige aanjager om nog steviger dan voorheen te kijken naar het totaal van de Brabantse opgaven. Het slim combineren van de verschillende opgaven vraagt eens te meer om te sturen op integraliteit en het maken van keuzes.

3. We geven pro-actief invulling aan onze regierol.

Het proces rondom de totstandkoming van het ruimtelijk voorstel is zeker niet alleen een ontwerpend proces van plannen, tekenen en puzzelen. Het is tegelijkertijd een proces waarbij de samenwerking en het samenspel met onze decentrale partners (regio's, gemeenten en waterschappen) en de provinciale regierol, opnieuw inhoudelijk geladen gaat worden. De Brabantse manier van samenwerken vormt hierbij ons vertrekpunt. Helder is dat onze bestuurlijke partners een pro-actieve rol van ons verwachten. Vanuit de gevoelde urgentie nemen we het voortouw en faciliteren als provincie het proces, brengen partijen bij elkaar en ontsluiten informatie van waaruit we het gesprek met onze bestuurlijke partners aangaan over de ruimtelijke kaart voor Brabant. Daarin zullen we ook met elkaar tot integrale afwegingen en scherpe keuzes moeten komen. Naast de rol als partner hebben we als provincie een zelfstandige regierol. Wij doen het samen met onze partners, maar wij bewaken de voortgang. Als uitgangspunt voor onze regierol hanteren we het principe: *'structurend waar het kan, sturend waar het moet'*. Als provincie bewaken we het tempo van de processen en dagen we onze partners actief uit om mee te denken en mee te schakelen.

Datum

31 januari 2023

Documentnummer

GS: C2308281/5187524

PS: 5217409

4. Omgevingsvisie en beleidskaders als vertrekpunt.

We hoeven niet op nul te beginnen. Onze Omgevingsvisie en beleidskaders vormen ons vertrekpunt. We hebben al grote stappen gezet met de Brabantse Verstedelijkingsstrategie en de Brabantse Agenda Wonen. Ook zijn we al enige tijd bezig met de gebiedsgerichte aanpakken rondom natuurgebieden en de kennis die we hier opdoen kunnen we inzetten voor de bredere transitie van het landelijk gebied. Samen met de regio's hebben we ook al Regionale Energiestrategieën opgesteld en werken we aan een klimaatbestendiger Brabant.

5. In samenhang werken aan producten en het ruimtelijk voorstel.

We structureren de nationale opgaven en het ruimtelijk voorstel aan de hand van een drietal perspectieven: verstedelijking, landelijk gebied en klimaat & energie. Via een ontwerpende en iteratieve aanpak brengen we deze bouwstenen samen in het ruimtelijk voorstel. Tussen januari 2023 en oktober 2023 werken we in samenhang aan de volgende producten die als bouwsteen worden benut:

1. Het ontwikkelperspectief en de eerste uitvoeringsafspraken NOVEX Stedelijk Brabant;
2. Het ontwikkelperspectief NOVEX-gebied De Peel;
3. Het Brabants Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat (PMIEK), de Voortgangsrapportage RES 2023, de Uitvoeringsagenda's Energie (2022-2023 en 2024-2027) met daarin onze betrokkenheid bij de energie en ruimte via o.a. RES'en, CES'en, laadinfra, energiesysteemstudie, Taskforce Netschaarste en de Uitvoeringsagenda's Circulaire Economie (2021-2023 en 2024-2027);
4. Het gebiedsprogramma voor Noord-Brabant in het kader van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG): het Brabants Programma Landelijk Gebied (BPLG) inclusief het gebiedsplan in het kader van de Wet Stikstofreductie en natuurverbetering.

6. Benutten het beleidskader Leefomgeving om tot keuzes te komen.

We weten dat de tijd, ruimte en middelen schaars zijn. Tegelijkertijd vragen de opgaven om een even gedegen als snel antwoord. Dus moeten we scherpe keuzes durven maken. Gelukkig hoeven we ook hierbij het wiel niet opnieuw uit te vinden. We kunnen de principes gebruiken van 'diep, breed en rond werken'. Het beleidskader Leefomgeving, dat deze principes uit de omgevingsvisie nader uitwerkt, is voor besluitvorming aangeboden aan Provinciale Staten (verwachte besluitvorming in tweede kwartaal van 2023).

Datum

31 januari 2023

Documentnummer

GS: C2308281/5187524

PS: 5217409

7. Ontwerpende aanpak om te komen tot het ruimtelijk voorstel.

Via een ontwerpende benadering gaan we met onze Brabantse partners werken aan het ruimtelijk voorstel, gekoppeld aan het proces van het Rijk met de verschillende ijkmomenten. We doen dit met ontwerpateliers per regio waarbij we de beelden van verstedelijking, landelijk gebied en klimaat & energie over elkaar heen leggen en waar nodig aanscherpen, om botsende belangen, blinde vlekken en/of kansen en mogelijkheden te kunnen definiëren. Deze zaken kunnen dan meteen meegenomen worden in de uitwerkingen van de sectorale programma's en gebiedsgerichte ontwikkelperspectieven (waaronder het BPLG, PMIEK/RES, NOVEX-Stedelijk Brabant en NOVEX-De Peel). Het wordt een proces waarbij we continue schakelen tussen de programma's, perspectieven en het ruimtelijk voorstel zelf. Zodoende komen we per regio tot nieuwe gebiedspaspoorten, zoals in het beleidskader Leefomgeving beschreven, waarin we de kwaliteiten en kenmerken per regio vastleggen.

8. Bouwen aan een nieuw verhaal voor Brabant.

Het maken van een ruimtelijk voorstel is niet alleen een technocratische en beleidsmatige exercitie. Uit diverse reflectiesessies met o.a. BrabantAdvies, vertegenwoordigers van regio's, gemeenten en waterschappen en met provinciale ambtenaren blijkt dat er behoefte is aan een toekomstbestendig 'verhaal voor Brabant'. Hoe willen we dat Brabant er in 2050 eruitziet? Het proces van het ruimtelijk voorstel gebruiken we ook als input om ons instrumentarium op het gebied van provinciaal omgevingsbeleid te herzien. We willen immers niet alleen het verhaal voor Brabant opschrijven, maar het ook waarmaken.

9. Participatie.

Betrokkenheid van de Brabander is belangrijk voor het draagvlak en het inbrengen van nieuwe ideeën, zowel voor het ruimtelijk voorstel als voor de verschillende producten vanuit de drie perspectieven. We hebben hiervoor goede voorbeelden en kennis opgedaan met Brabantse inwoners, medeoverheden en maatschappelijke partners. Bij de verdere uitwerking van het ruimtelijk voorstel en de perspectieven gaan we met onze partners ook bepalen op welke wijze we de participatieprocessen verder gaan inrichten en op elkaar afstemmen.

10. Voor het maken van het ruimtelijk voorstel benutten we, waar mogelijk, de bestaande overleg- en besluitvormingsgremia.

In het beleidskader Leefomgeving en de Interim Omgevingsverordening (IOV) wordt het regionale niveau aangewezen als een belangrijke 'schakelkast' voor

gebiedsgerichte samenwerking. Er is al veel georganiseerd en ingericht op het niveau van onder andere de vier bestuurlijke regio's, verstedelijkingsregio's en RES-regio's. Of dit voor het hele proces voldoende is, zullen we met onze Brabantse partners verder moeten ontdekken. Hierover hebben we eind 2022 de eerste gesprekken gevoerd tijdens bestuurlijke regionale omgevingsoverleggen. De feedback hieruit hebben we zoveel mogelijk verwerkt in onze aanpak. Daarnaast blijven we met onze Brabantse partners in gesprek of de huidige indeling en schaalniveau passend is bij de opgave.

Datum

31 januari 2023

Documentnummer

GS: C2308281/5187524

PS: 5217409

Bij verdere grensoverstijgende opgaven zoeken we zoveel mogelijk zelf de verbinding met bijhorende partners, maar hier zien wij ook nadrukkelijk een rol en verantwoordelijkheid voor het Rijk. Denk daarbij aan NOVEX De Peel of de Zuidwestelijke Delta, maar ook aan België (o.a. op het gebied van stikstof, waterkwaliteit en waterkwantiteit).

11. Een bestuurlijke kopgroep voor het ontwerpproces.

Op Brabantse (bovenregionale) schaal zijn we voornemens om een bestuurlijke kopgroep voor het ruimtelijk voorstel in te richten. In deze groep zorgen we voor een optimale verbinding tussen de verschillende lopende processen (o.a. NOVEX Stedelijk Brabant, PMIEK, BPLG, NOVEX De Peel). We streven daarbij naar een evenwichtige balans van bestuurders die zowel vanuit de lopende processen als vanuit de verschillende overheden (provincie, regio, gemeenten en waterschappen) een goede rol kunnen spelen.

11. We werken als collegiaal bestuur aan de nationale/provinciale opgaven en het ruimtelijk voorstel.

Eén van de grote uitdagingen in het proces zit in de verkiezingen die in maart 2023 zullen plaatsvinden, dat wil zeggen midden in het proces om tot oplevering van de producten aan het Rijk te komen. Dit vraagt continu aandacht in de processen die we vormgeven en we zullen uw Staten zo goed mogelijk informeren en meenemen over de stappen die wij zetten, te beginnen bij de informerende themabijeenkomst die we u 17 februari a.s. willen aanbieden.

Bestuurlijk zal gedeputeerde Ronnes vanuit de portefeuille Ruimte en Wonen het proces van het ruimtelijke voorstel coördineren als coördinerend portefeuillehouder. Tegelijkertijd voelt het college hier een gezamenlijke verantwoordelijkheid aangezien het ruimtelijke voorstel impact heeft op bijna alle beleidsterreinen. Gedeputeerde Ronnes zal bovendien coördinerend portefeuillehouder blijven voor het ontwikkelperspectief en de uitvoeringsafspraken voor NOVEX Stedelijk Brabant. Gedeputeerde Spierings zal coördinerend portefeuillehouder zijn voor het perspectief klimaat & energie. Voor het perspectief landelijk gebied is gedeputeerde Roijackers coördinerend portefeuillehouder en gedeputeerde Lemkes is coördinerend portefeuillehouder voor NOVEX de Peel.

12. De inzet van data en kennis als cruciale randvoorwaarde.

Het benutten van data is een cruciale randvoorwaarde om succesvol het ruimtelijk voorstel en de producten binnen de drie perspectieven te maken. Vanuit de provincie willen we een stevige ambitie neerzetten op het bij elkaar brengen en ontsluiten van data. We hebben daarvoor ideeën voor het

ontwikkelen van een speciale datahub en een dataportaal. Betrouwbare data vormen zo een stevig fundament om de processen op lokaal, regionaal en provinciaal niveau te ondersteunen en goed onderbouwde keuzes te maken.

Datum

31 januari 2023

Documentnummer

GS: C2308281/5187524

PS: 5217409

Kennis is net als data onmisbaar voor het uitwerken van het ruimtelijk voorstel. De strategische kennisagenda van Brabant voorziet in een mechanisme om bestaande kennis te delen en inzetbaar te maken en ook om benodigde kennis (periodiek) te identificeren als ook hier kennis op te ontwikkelen. De kennispartners (BrabantAdvies, Brabant Kennis en PON-Telos) spelen hierbij een belangrijke rol. De opgebouwde kennis willen we in speciale kennis- en inspiratiesessies met onze partners delen.

Consequenties

Het Rijk vraagt ons in oktober van dit jaar een ruimtelijk voorstel aan te leveren. Op onderdelen wordt al volop gewerkt aan verschillende producten vanuit de drie perspectieven (verstedelijking, landelijk gebied en klimaat & energie). De bestaande capaciteit is zoveel mogelijk gericht op het maken van de producten die dienen als bouwsteen voor het ruimtelijk voorstel. Daarnaast hebben we in beeld gebracht welke capaciteit aanvullend nodig is in 2023 om deze bouwstenen samen te brengen tot het ruimtelijk voorstel. Een groot deel van deze aanvullende capaciteit is nodig voor het nemen van de regierol, het organiseren van de samenwerking met onze partners en de ontwerpende integrale aanpak over de perspectieven heen.

Het is zaak om ons juist in deze eerste fase goed te organiseren. Met goede voorstellen kunnen we de komende jaren extra rijksmiddelen voor de periode tot 2030 naar Brabant halen. Voldoende inzet in deze fase helpt ons als provincie. Nu en in de toekomst. Deze eerste fase van proces zal ook veel van onze partners vragen. Onze Brabantse partners zijn ambitieus, maar hebben tegelijkertijd ook te maken met beperkte middelen en capaciteit om de complexe maatschappelijke opgaven waar ze voor staan integraal aan te pakken. Dit alles speelt zich af tegen de achtergrond van een krappe arbeidsmarkt. Een stevige regierol door de provincie is dan helpend.

Om de opgaven tijdig te kunnen realiseren, pakken we de werkzaamheden op binnen de bestaande capaciteit, aangevuld met de beschikbaar gestelde middelen van het Rijk. Op korte termijn verwachten we nog aanvullende criteria over de inzet van de Rijksmiddelen. Op basis hiervan zullen wij de inzet van Rijksmiddelen middels een Statenmededeling aan u toelichten en een begrotingswijziging voorleggen. Richting het nieuwe bestuur zal inzicht worden gegeven in de meerjarige consequenties voor 2024 en verder.

Europese en internationale zaken

Naast fondsen vanuit het Rijk is het streven ook om Europese fondsen te benutten.

Communicatie

Gelijktijdig met deze Statenmededeling ontvangen de besturen van onze Brabantse (overheids)partners een brief waarin ze geïnformeerd worden over de Brabantse aanpak van de nationale opgaven en het ruimtelijk voorstel.

Vervolg

- Wij doen een verzoek aan de agendavergadering van 6 februari a.s. om op 17 februari 2023 een informerende themabijeenkomst te organiseren. In deze themabijeenkomst zullen we de Brabantse aanpak nader toelichten, geven we een nadere duiding van het startpakket vanuit het Rijk en wordt u in de gelegenheid gesteld om vragen te stellen;
- Aangezien het ruimtelijk voorstel het beginpunt is van een meerjarig cyclisch proces tussen Rijk, provincie en Brabantse partners zal informatie over de Brabantse aanpak van het ruimtelijk voorstel aangeboden worden als onderdeel van het inwerkprogramma voor PS;
- Met de nieuwe PS willen we het gesprek voeren over de behoefte van betrokkenheid in de nieuwe statenperiode. Gedacht kan worden aan het inrichten van een aparte statenwerkgroep ruimtelijk voorstel;
- In november 2022 heeft GS het beleidskader Leefomgeving vastgesteld. Het Statenvoorstel ter vaststelling van dit beleidskader door PS is inmiddels ter agendering aangeboden aan PS. Gelet op de betekenis van dit beleidskader voor dit proces spreken wij de wens uit voor een spoedige behandeling en besluitvorming in de nieuwe Statenperiode.

Datum

31 januari 2023

Documentnummer

GS: C2308281/5187524

PS: 5217409

Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant,

de voorzitter,

de secretaris,

mr. I.R. Adema

drs. P.J. Buijts

Programmamanager: de heer H.B.W. van den Berg, (06) 18 30 33 50,
hvdberg@brabant.nl.

Opdrachtnemer:

de heer T. van het Hof, (06) 55 68 66 32, tvhhof@brabant.nl,